

Аналітична записка
Серія «Регіональний розвиток», № 3, 2019

УПРОВАДЖЕННЯ ЗМІН В ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАД ЗАДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ

Н. В. Бахур, головний консультант відділу
регіональної політики
Національного інституту стратегічних досліджень

В аналітичній записці розглянуто проблеми, що стримують поступальне зміцнення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. Розкрито значення змін в організації діяльності громад для підвищення їх фінансової спроможності. Запропоновано низку рекомендацій щодо організації діяльності громад задля підвищення їх фінансової спроможності.

Реформа децентралізації триває, і вже існують приклади діяльності успішних (фінансово спроможних) громад, які змогли, отримавши передані від держави фінансові ресурси, раціонально їх використати для досягнення успіху: відкриваються нові підприємства, залучаються кошти інвесторів і тим самим забезпечуються робочими місцями жителі громад; громади розвивають (освоюють) альтернативні джерела енергії; місцеві центри зайнятості готують фахівців для роботи у новостворених громадах.

Незважаючи на успішність перебігу фінансової децентралізації, результатом якої є збільшення дохідної частини місцевих бюджетів, існує значна кількість фінансово неспроможних громад. Це пов'язано з цілою низкою чинників: різницею у рівнях соціально-економічного розвитку територій (спричиненою місцем їх розташування, ресурсним потенціалом, наявністю діючих підприємств на території громади), особливостями оподаткування, зокрема концентрацією податкової бази в окремих громадах (наприклад, податку з доходів фізичних осіб (далі – ПДФО), який сплачують за місцем працевлаштування особи). Для врегулювання проблеми забезпечення фінансової спроможності громад доцільно змінити організацію їхньої діяльності.

Ключовими проблемами організації діяльності громад, що перешкоджають досягненню їх фінансової спроможності, є наступні:

1. Відсутність можливості розпоряджатися земельними ресурсами в межах власної території внаслідок незавершеності передачі землі із державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ), що звужує можливості надходження плати за землю. Йдеться про землі, які лежать поза межами населених пунктів ОТГ. Нині існують такі проблеми з передачею землі:

- відсутність законопроектів, відповідних нормативно-правових актів щодо внесення поправок до вже існуючих законів стосовно передачі ОТГ земель за межами населеного пункту. Діє лише розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 січня 2018 року. Для допомоги ОТГ з вирішення

даного питання USAID спільно з Асоціацією міст України у лютому 2018 року розробили практичний посібник з питань передачі земель сільськогосподарського призначення державної власності за межами населених пунктів у власність ОТГ, де наведено методику вирішення цієї проблеми без прийняття нових законопроектів. Проте відсутність достатнього законодавчого забезпечення може відтермінувати вирішення тих чи інших проблем, зокрема і через відсутність або нестачу коштів на виконання, які могли б бути виділені відповідно до законодавчих актів;

- тривалість процесу інвентаризації земель, який може затягнутись (це залежить від кількості землі поза межами населених пунктів); зміна цільового призначення для покинутих земельних ділянок, що розташовані далеко за межами населених пунктів (в гірських районах). Оскільки вказана зміна цільового призначення¹ ще не врегульована законодавчо, то ОТГ підписують меморандуми з Головним управлінням Держгеокадастру та проводитимуть інвентаризацію земель за рахунок коштів державного бюджету, що регулюється ст. 67 «Фінансування робіт із землеустрою» Закону України «Про землеустрій»².

Кабінет Міністрів України 31 січня 2018 року ухвалив розпорядження, відповідно до якого Держгеокадастр мав передати землі державної власності за межами населених пунктів (близько 760 тис. га землі) у комунальну власність об'єднаних територіальних громад до кінця 2018 року, але офіційно даний процес стартував з 1 лютого 2019 року. Практична реалізація розпорядження дасть змогу уникнути нецільового використання земельних ділянок.

Довідково. Так, на врегулювання цього питання внесено доповнення до ст.

¹Практичний посібник з питань передачі земель сільськогосподарського призначення державної власності за межами населених пунктів у власність ОТГ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/197/zemlya_01.pdf

²Для допомоги ОТГ з вирішення даного питання USAID спільно з Асоціацією міст України розробили у лютому 2018 року практичний посібник з питань передачі земель сільськогосподарського призначення державної власності за межами населених пунктів у власність ОТГ. В даному посібнику також є посилання на гарячу лінію для ОТГ (otg.land.gov.ua) з даного питання та представлено контактну інформацію стосовно офісів реформ у кожному регіоні України, де можна отримати всі необхідні консультації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/197/zemlya_01.pdf

35 Закону України «Про землеустрій»³, згідно якого в разі необхідності громада має право прийняти рішення щодо проведення інвентаризації земель на території ОТГ (в тому числі, колективної власності). У процесі інвентаризації здійснюватимуться: внесення до Державного земельного кадастру відомостей про земельні ділянки, яких у кадастрі немає (невитребувані паї, польові дороги тощо); внесення до Державного земельного кадастру відомостей про сам земельний масив. Межі жодної земельної ділянки в процесі інвентаризації не мінатимуться. Також законом надаються повноваження органам місцевого самоврядування (далі – ОМС) приймати рішення про затвердження технічної документації з нормативно грошової оцінки земельних ділянок⁴.

Із метою врегулювання даного питання фахівцями пропонується⁵ забезпечити практичну реалізацію розпорядження від 31.01.2018 року № 60-р «Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність ОТГ» шляхом виконання наступного алгоритму: укладання головами ОТГ із територіальним органом Держгеокадастру меморандумів про співпрацю; звернення ОТГ до територіального органу Держгеокадастру в області з клопотанням про передачу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність ОТГ; видання територіальним органом Держгеокадастру наказу на проведення інвентаризації земель сільськогосподарського призначення на території відповідної ОТГ; розробка та впровадження технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель; реєстрація права власності держави в особі територіального органу Держгеокадастру в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що дасть змогу ОТГ самим розпоряджатися земельним ресурсом та наповнювати дохідну частину місцевих бюджетів в частині плати за землю. У разі, якщо ОТГ проведуть повну, масштабну інвентаризацію земель сільськогосподарського призначення та вони будуть передані у комунальну власність ОТГ, це приведе до збільшення наповнюваності місцевих бюджетів за рахунок збільшення надходжень від плати за землю.

³Закон України від 19 серпня 2018 року №2498-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель с/г призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні»

⁴Асоціація міст України, режим доступу: www.auc.org.ua/novyna/novi-povnovazhennya-ce-novi-mozhlyvosti-chy-novi-vyklyky-u-2019-roci-dlya-gromad

⁵[Електронний ресурс]. – Режим доступу: i.factor.ua/ukr/journals/ms/2018/march/issue-3/article-34921.html

2. Швидке збільшення кількості ОТГ без пропорційного збільшення обсягу субвенції на розвиток інфраструктури. У 2016 році державна субвенція на розвиток інфраструктури громад склала 1 млрд грн і була розподілена між бюджетами 159-ти ОТГ пропорційно до площі громади та кількості сільського населення, що становило 1107 грн/рік на одного жителя. У 2017 році – 1,5 млрд грн на 366 ОТГ, що становило 764 грн/рік на одного жителя), у 2018 році – 1,9 млрд грн на 665 ОТГ, що становило 536 грн/рік на одного жителя), а вже у 2019 році субвенція передбачена у розмірі 2,1 млрд грн на 806 ОТГ, що становить лише 495 грн/рік на одного жителя)⁶. Зменшення обсягу субвенції у розрахунку на одного мешканця призводить до зниження мотивації громад до об'єднання та реалізації їхніх можливостей щодо соціально-економічного розвитку.

3. Недостатній рівень підготовки персоналу для роботи в утворених об'єднаних територіальних громадах щодо питань управління громадами, особливостей оподаткування, освоєння інвестицій, інновацій, проектного фінансування, що призводить до неефективного використання фінансових ресурсів територіальних громад, неспроможності освоїти кошти державних субвенцій на розвиток.

Слід зазначити, що окремі центри зайнятості вже розпочали роботу щодо залучення безробітних фахівців до роботи в ОТГ, що може сприяти вирішенню проблеми кадрового забезпечення.

Довідково. 18 травня 2018 року у Сумському обласному центрі зайнятості з ініціатииви Сумської обласної державної адміністрації стартував проєкт щодо залучення фахівців для життєзабезпечення ОТГ, селищних та сільських рад області. До навчання приступили 60 безробітних. На замовлення 11 об'єднаних територіальних громад фахівці з 20 сільських і селищних рад Сумщини навчаються за напрямками: охорона громадського порядку, перевірка знань з питань охорони праці, пожежна безпека, забезпечення санітарного та епідеміологічного добробуту населення громади, цивільний захист, безпека та здійснення контролю в місцях масового перебування людей, реалізація енергозберігаючих технологій та використання ресурсів у процесі реконструкції будівель і споруд. Підготовка кадрів для ОТГ здійснюється зусиллями обласної служби зайнятості. Це є одним з етапів планомірної діяльності влади щодо вдосконалення роботи сільських

⁶[Електронний ресурс]. – Режим доступу: decentralization.gov.ua/news/10596

громад⁷.

4. Проведення непрозорих тендерів із закупівлі товарів чи послуг для потреб ОТГ, що має наслідком ситуацію, де переможцями торгів стають учасники з мінімальною різницею у ціні пропозиції.

Внаслідок цього знижується рівень конкуренції, що може призвести до заниження ціни пропозиції (як наслідок – місцеві бюджети недоотримають суми податкових надходжень) та у кінцевому підсумку взагалі до зриву торгів (затягування часу), що призводитиме до простою майна, непридбання майна для забезпечення ефективної роботи і потягне додаткові витрати з боку громади на його утримання. Також, знизиться рівень довіри населення до органів місцевого самоврядування.

Довідково: За інформацією сервісу ProZorro, Павлогірська сільська рада Кіровоградської області проводила тендер на закупівлю легкового автомобіля. Учасників було чотири. Переможцем виявилось підприємство, чия ціна пропозиція на 900 грн була менша за ціну пропозиції найближчого суперника. Онуфріївська селищна рада Кіровоградської області проводила тендер з метою обрання підрядника для проведення поточного ремонту дороги. Переможцем виявилось підприємство, чия ціна пропозиція на 100 грн була менша за ціну пропозиції найближчого конкурента. Такі дані можуть свідчити про попередні домовленості та вивід з торгів невігідних постачальників продукції чи виконання робіт.

5. Відсутність стимулів у великих міст, що мають значні фінансові надходження, та громад, на території яких розташовані прибуткові підприємства, брати участь в об'єднанні. У даному випадку йдеться про створення об'єднань громад міст та сіл і про приєднання сіл до міст. Позитивні зрушення у приєднанні сприятимуть отриманню додаткових державних субвенцій такими громадами на формування інфраструктури ОТГ, а також вони отримають переваги (стимули) у залученні інвестицій і тим самим забезпечуватимуть сталий розвиток громад, оскільки розшириться їхня ресурсна база (природно-ресурсний, трудовий потенціал). Із часом, завдяки раціональному використанню ресурсів та новаторських ідей щодо ведення господарювання, збільшуватимуться доходи таких громад.

⁷Сайт Сумського обласного центру зайнятості, режим доступу: sum.dcz.gov.ua/novyna/iborshosh-pidgotovka-kadriv-dlya-otg-zusylyamy-sumskoyi-oblasnoyi-sluzhby-zaynyatosti-odyn-z

Довідково. Закон України «Про добровільне приєднання територіальних громад до міст обласного значення» (від 4 травня 2018 року № 2379-VIII) позбавив міську територіальну громаду, яка межує з містом обласного значення, можливості приєднання до громади останнього. Також, суміжні сільські та селищні територіальні громади, які приєднуюватимуться до міст обласного значення та об'єднаних територіальних громад, не враховані в законі про Державний бюджет на 2019 рік: зміни до показників міжбюджетних трансфертів для таких бюджетів будуть внесені у порядку, визначеному бюджетним законодавством. Такі правові невизначеності та неузгодженості не сприяють можливостям збільшення фінансових надходжень громади.

Взаємний розвиток міст і сіл є вигідним. Кошти, які громада отримує внаслідок об'єднання, йтимуть на розвиток сільських територій. Це можливо за умови прийняття законопроекту «Про міські агломерації» та низки інших, а також використання договірних відносин між містом і селом (на добровільних засадах або примусово – на основі нормативно-правового акту). Землі сільськогосподарського призначення є безцінним ресурсом громади, який дає можливість створення додаткових робочих місць через розвиток підприємництва та господарства. Раніше ж місто мало обмежену територію, яка не дозволяла активувати ці напрямки розвитку⁸. Також міста забезпечуються кадрами із сільської території.

Довідково. До прикладу, Чернігівщина – одна з перших областей України, де було створено об'єднані територіальні громади з центрами у місті обласного значення (Новгород-Сіверська та Ніжинська ОТГ). Процес приєднання сільських територій до міст обласного значення (нині їх залишилося лише два поза об'єднувачими процесами – Чернігів та Прилуки) припинився. Реформа децентралізації підтримує тренд розвитку об'єднань громад навколо міст обласного значення, тому що місто – це завжди центр економічної активності⁹.

В Україні навколо великих міст природним чином утворились агломерації. Проте на сьогодні відсутній законодавчий акт, яким би було врегульовано принципи і механізми взаємодії територіальних громад в міських агломераціях та синхронізовано розвиток міста і навколишніх територій. Із метою законодавчого врегулювання зазначеного питання групою народних депутатів України внесено на розгляд Верховної Ради

⁸[Електронний ресурс]. – Режим доступу: decentralization.gov.ua/news/10520

⁹Газета Верховної Ради України «Голос України», режим доступу: www.golos.com.ua/article/314221

України проект Закону України «Про міські агломерації» (№ 6743) від 17.07.2017 року, яким пропонується запровадити механізм утворення міських агломерацій, при якому всі суб'єкти агломерації зберігають статус суб'єктів місцевого самоврядування та мають рівне представництво у раді агломерації¹⁰. Також, пропонується внесення змін до Закону «Про співробітництво територіальних громад» та інших законодавчих актів)¹¹. Тривають перемовини про об'єднання міст Борисполя, Бучі та Вишневого з м. Києвом. За оптимістичного сценарію, якщо говорити про агломерацію в повному її масштабі, об'єднання з передмістям може зайняти близько 5 років¹².

6. Відсутність підтримки від місцевої влади підприємствам для організації переробки сільськогосподарської продукції на місцях. Така підтримка була б корисною і ефективною для місцевих сільськогосподарських підприємств, оскільки з метою скорочення витрат сільськогосподарська продукція може зберігатися і перероблятися безпосередньо на підприємствах, де вона була вироблена. Особливого значення набуває необхідність збільшення виробництва продуктів харчування за рахунок повнішого використання сільськогосподарської сировини, зменшення її втрат, забезпечення населення відповідних регіонів продуктами переробки сільськогосподарської сировини, яка в них виробляється, досягнення соціально однакових умов постачання сільського та міського населення продуктами переробки, зміцнення економічного стану господарств.

Довідково: Так, наприклад, у Вінницькій області Спілка підприємців «СТІНА»¹³ ініціювала процедуру створення об'єднання виробників і переробників сільськогосподарської продукції в сфері вирощування, збору, переробки та

¹⁰Сайт Асоціації міст України, режим доступу: <http://www.auc.org.ua/novyna/spivrobotnyctvo-gromad-v-mistah-metropoliyah-u-kyuevi-vidbuvsya-sem>

¹¹[Електронний ресурс]. – Режим доступу:decentralization.gov.ua/news/5028

¹²[Електронний ресурс].- Режим доступу:sensor.net.ua/ua/news/3110923/tryvayut_peregovory_pro_obyednannya_boryspolya_buchi_ta_vyshneвого_z_kyyevom_povorozyuk

¹³[Електронний ресурс]. – Режим доступу:stina.org.ua/novyny-spilky/pererobka-s-g-produktsiyi-eksport-chym-bude-zhytyvinnyskyj-fermer

продажу плодово-ягідної продукції та лікарських трав для того, щоб бути конкурентоспроможними. Метою кооперативу є вихід на зовнішні ринки (експорт готової продукції) одночасно з концентрацією переробки у локальних зонах вирощення сировини, а також збільшення доданої вартості сировини за рахунок її додаткової переробки. Фактично йдеться про пілотний для України проект спільного міжсекторального партнерства В2С (business to consumers – бізнес для споживача). Громадське об'єднання (Спілка «СТІНА») виступає адміністративним партнером у бізнес-проекті зі значимим соціально-економічними наслідками для розвитку цього переважно сільськогосподарського регіону. Такий досвід можуть згодом використати й інші регіони України в різних сферах сільськогосподарського виробництва для підвищення конкурентоспроможності власної продукції.

Поки що можемо констатувати про наявність розрізнених способів підтримки сільгоспвиробників у переробці сільгосппродукції на місцях.

Зокрема, Торгово-промислова палата України підтримує підприємства з переробки сільгосппродукції на місцях. Так, наприклад у період з 17 по 19 квітня 2019 року було проведено Міжнародну агропромислову виставку з переробки та зберігання сільськогосподарської продукції «ProStorExpo». Виставка гуртує ключових гравців агропромислового комплексу у форматі спеціалізованого заходу¹⁴.

Також громади можуть актуалізувати питання переробки сільгосппродукції на місцях у Стратегічному плані розвитку громади¹⁵.

Довідково: В ОТГ створюють сільськогосподарські кооперативи по переробці сільгосппродукції на місцях. Успішним прикладом слугує кооператив «Жовтневе» Запорізької області Токмацького району. Жовтнева сільська рада Токмацького району Запорізької області стала фіналістом конкурсу «Кращі практики місцевого самоврядування у 2017 році»¹⁶.

В Україні також діє Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад, яка в тому числі сприяє запровадженню у виробництво новітніх зразків сільськогосподарської техніки, засобів механізації, обладнання, ветеринарних і біопрепаратів, агрохімії, біоенергетики та агроекології. З метою реалізації спільних проєктів, досліджень і наукових розробок у сфері

¹⁴ Сайт Торгово-промислової палати України, режим доступу: uccci.org.ua/events/international-exhibitions/prostorexpo

¹⁵ Сайт Інституту громадянського суспільства, режим доступу: www.csi.org.ua/articles/novi-pidhody-rozvytku-silskyh-terytorij-v-umovah-detsentralizatsiyi-ta-zmin-u-derzhavnij-regionalnij-politytsi/

¹⁶ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: i.factor.ua/ukr/journals/ms/2018/june/issue-6/article-37253.html

економічного розвитку сільських територій налагоджуються ділові контакти Асоціації із науковими організаціями та науково-виробничими підприємствами¹⁷.

Незважаючи на такі приклади, наявність проблем провокує ризики, що можуть посилити фінансову неспроможність громад, та вимагає здійснення заходів, які сприятимуть підвищенню фінансової спроможності громад.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

З метою удосконалення організації діяльності громад задля підвищення їх фінансової спроможності доцільно:

1. Міністерству фінансів України:

- запровадити бюджетні регламенти в діяльності місцевих рад.

2. Державній службі України з питань геодезії, картографії та кадастру:

- забезпечити внесення всіх ділянок – в т.ч. безхазяйних земель, покинутих земель, відумерлої спадщини – до земельного кадастру після проведення масштабної інвентаризації земель в ОТГ та забезпечити відкритий доступ до інформації щодо них з метою недопущення фактів зловживання земельним фондом, створення інформаційної бази для модернізації земельних відносин, підвищення якості надання послуг державними органами у сфері земельних відносин, запровадження системи обміну інформацією про земельні відносини між органами державної влади;

3. Державній фіскальній службі України:

- розвивати електронні сервіси для платників податків, в тому числі і мобільні (до прикладу, в Одеській області працює мобільний Центр

¹⁷ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vassr.org/about>

обслуговування платників Головного управління ДФС, який дає можливість громадянам та платникам податків отримувати якісні адміністративні послуги, подавати податкову звітність, не відвідуючи фіскальної служби¹⁸), удосконалювати механізм протидії ухиленню від сплати податків з метою посилення контролю за їх сплатою та зменшення частки нелегального бізнесу¹⁹ (запроваджувати електронний аудит як одну із форм податкового контролю (за рекомендацією ОЕСР) на основі електронних даних платника податку, виявляти ризикових платників податків, накопичувати про них достовірну інформацію (за досвідом Німеччини)²⁰;

- прискорити та спростити процедуру зняття з обліку та взяття на облік платників єдиного податку (сільськогосподарських підприємств), які знаходяться в різних адміністративних районах, після створення нових ОТГ;

4. Міністерству аграрної політики та продовольства України рекомендувати органам місцевого самоврядування:

- розвивати сільськогосподарські кооперативні рухи (як **один із інструментів підвищення зайнятості сільського населення через створення робочих місць та ефективного використання мінеральних добрив, насіння, саджанців, засобів захисту рослин і т.д., а також через розвиток малого підприємництва на селі** (зокрема, існує позитивний приклад розвитку сільгоспкооперації Тернопільської області, який приїжджають вивчати з інших областей)²¹;

5. Міністерству освіти і науки України:

- створити школу державних тренерів (школа місцевого самоврядування) для навчання управлінню бюджетним процесом представників об'єднаних громад та проведення їх державної сертифікації;

¹⁸ Територіальні органи ДФС в Одеській області, режим доступу: <http://od.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/378055.html>

¹⁹ Сайт Асоціації міст України, режим доступу: www.auc.org.ua/galuz/miscievi-finansy

²⁰ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ndi-fp.nusta.edu.ua/files/doc/2018_05_17-18_Zbirnik_tez.pdf

²¹ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: decentralization.gov.ua/news/9272

- розповсюджувати навчальні матеріали для представників об'єднаних громад, які б містили детальні інструкції з питань фінансової децентралізації місцевих бюджетів;

- проводити факультативи у вищих навчальних закладах для студентів про успішність фінансової децентралізації, викладати лекції в районних центрах зайнятості. Такий захід надасть доступ громадянам, а особливо молоді, до інформації, що стосується особливостей процесу децентралізації, а в подальшому і до інших ресурсів (знань, інфраструктури);

- розповсюджувати серед органів місцевого самоврядування навчально-методичні матеріали з питань управління громадами та їх фінансування в умовах децентралізації;

б. Кабінету Міністрів України:

- за участю донорських організацій та вищих навчальних закладів постійно проводити навчання, тренінги, стажування персоналу (в тому числі за кордоном) з питань фінансової децентралізації;

- спільно з Мінрегіоном проводити в ОТГ, що мають скрутне фінансове становище, пілотні проекти із залученням міжнародних організацій для фінансування таких проектів щодо подолання бідності, а в разі їх успішності пропонувати для впровадження в інших ОТГ. Суттю пілотних проектів може бути надання поворотної фінансової допомоги у відкритті власної справи для безробітних, наприклад у сільськогосподарській сфері – вирощування, вироблення екопродукції (створення кооперативів), розвиток швейної справи, відкриття пекарні та ін.;

- спільно з Міністерством аграрної політики та продовольства України сприяти на сільських територіях переробці сільгосппродукції на місцях, зокрема разом з торгово-промисловими палатами в регіонах проводити агропромислові виставки з метою обміну досвідом та налагодження ділових контактів, які можуть сприяти формуванню у регіональних виробників

інноваційних рішень на стадіях виробництва, зберігання, переробки та транспортування продукції; створювати оптимальні умови для діалогу між виробниками обладнання і техніки, постачальників посівних матеріалів та засобів захисту рослин;

- здійснювати постійний моніторинг тендерів та закупівель громадами з метою забезпечення прозорості торгів для ефективного витрачання бюджетних коштів, обрання претендентів, які надаватимуть якісні послуги та не спричинятимуть появи монополістів, підвищення довіри громадськості до організації закупівель.

7. Кабінету Міністрів України рекомендувати органам місцевого самоврядування:

- налагоджувати співробітництво між громадами (складання планів про співпрацю, обмін спеціалістами робочих груп з питань фінансування громад);

- залучати громадян до процесу управління громадами (активна участь у зборах мешканців громади, надання робочих місць у місцевих фінансових органах влади кваліфікованим спеціалістам із фінансової сфери, проведення громадських консультацій при ухваленні рішень на місцевому рівні), формування ініціативних груп, що братимуть участь у роботі громади;

- рекламувати інвесторам вигідні сфери для інвестування та розвитку бізнесу у громаді, наповнювати сайт ОТГ та вести групи у соціальних мережах щодо економічної діяльності в ОТГ;

- представникам об'єднаних громад брати участь у постійних навчальних семінарах на місцевому рівні та під егідою Міжнародних організацій («U-LEAD з Європою», SKLInternational);

- створювати робочі групи в ОТГ із кваліфікованих (сертифікованих) спеціалістів фінансової сфери (місцевих жителів або запрошених з Кабінету Міністрів України, Мінрегіону, з інших міст, спеціалістів з міжнародних

організацій), компетенцією яких буде складання перспективних планів розвитку ОТГ, планів подолання депресивності, планів інвестиційного розвитку тощо;

- проводити моніторинг сфери місцевих послуг, стимулювання розвитку яких може сприяти підвищенню економічних показників розвитку громади.

8. Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України:

- проводити заходи для інформування суспільства щодо необхідності та перспектив проведення процесу децентралізації: демонструвати ролики у ЗМІ з прикладами успішних ОТГ, з роз'ясненнями стосовно реформи децентралізації, що має спонукати громади до об'єднання.